

בס"ד. שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

א. אודות¹ חודש כסלו איתא שהוא כמו חודש סיון²: סיון הוא החודש השלישי מניסן, שגם הוא ראש השנה, כדאיתא במשנה³, וכמו כן חודש כסלו הוא חודש השלישי מראש השנה שהוא בתשרי.

החילוק בין ניסן לתשרי הוא⁴:

ניסן ענינו עבודת הצדיקים, שהרי יציאת מצרים ענינה גירות⁵, וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי⁶, היינו, שאין לו שום חטאים ושום ענינים שאינם כדבעי, להיותו כקטן שנולד⁷. וחודש סיון שהוא החודש השלישי מניסן, הוא הזמן של מתן תורה.

ותשרי ענינו עבודת בעלי תשובה⁸. וכסלו שהוא חודש השלישי מתשרי, ענינו מתן תורה — הגילוי דפנימיות התורה.

וכמו בענין התשובה, עם היות תשובה למעלה מתורה⁹, שלכן מועילה התשובה על ענין שפגם בתורה, מ"מ, ענין התשובה גופא נלקח מהתורה¹⁰ — כן הוא גם בענין גילוי פנימיות התורה שבחודש כסלו, שענין זה גופא נלקח גם ממתן תורה שבסיון. והיינו, לפי שבשעת מתן תורה בסיון ניתנו כל עניני התורה¹¹, ואפילו התורה שמישיח ילמד ויגלה, שזהו ענין הכי עמוק בתורה, כדאיתא במדרש¹² שהתורה דעכשיו הבל היא לגבי תורתו של משיח — גם זה ניתן בשעת מתן תורה בסיון.

אבל אעפ"כ, היתה פנימיות התורה בהעלם במתן תורה שבסיון,

שלא טעם טעם חטא" (מהנחה בלתי מוגה).
8) שהרי עבודת התשובה עיקרה בחודש אלול, ברה"ו ויהכ"פ, והגילוי מזה נעשה "ליום חגיגו", בחג הסוכות (ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ). — מהנחה בלתי מוגה.

9) לקו"ת בדרושי פ' אחרי (כי ביום הזה), ובדרושי יוהכ"פ.

10) ראה לקו"ש ח"ח ע' 121. וש"נ.

11) ראה סה"מ תרנ"ו ע' שנו. ועוד.

12) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.

1) סעיפים א"ב הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסו בלקו"ש ח"א ע' 75 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

2) ראה גם תו"מ ח"י"ג ע' 114. וש"נ.

3) ר"ה ב, א.

4) ראה גם תו"מ ח"י"ד ע' 41. וש"נ.

5) ראה יבמות מו, א"ב.

6) שם כב, א. וש"נ.

7) וע"ד מארז"ל (יומא כב, ב) "בן שנה

שואל במלכו (שמואל"א יג, א), כבן שנה,

והגילוי דפנימיות התורה הוא בחודש כסלו, חודש השלישי מחודש תשרי שענינו עבודת התשובה, שאז, בחודש כסלו, הוא הגילוי דפנימיות התורה והפצת המעיינות חוצה, שזוהי ההכנה לגילוי המשיח¹³.

ב. מצד זה שחודש כסלו הוא זמן של גילוי-תורה, גילוי חדש בתורה, שנתגלה פנימיות התורה — מצד זה נמשך גם בעולם, שבחודש כסלו מאיר בעולם גילוי חדש, ענין הנסים.

תורת החסידות מבארת היטב את הענין, שבאמת גם הנהגת הטבע הו"ע של נסים¹⁴, אלא החילוק הוא שטבע הוא גילוי שישנו בתמידות, ומצד ההרגל לא ניכר הנס, ועד שיכולים לחשוב שזוהי בירה בלא מנהיג ח"ו¹⁵, אבל כשבא נס, שלא רגילים בו, הרי זה בגילוי. והיינו, שענין הנסים הוא גילוי חדש.

וזוהו שכסלו הוא חודש של נסים — דכיון שזוהו זמן של גילוי חדש בתורה, ואסתכל באורייתא וברא עלמא¹⁶, הרי זה נמשך גם בעולם, שגם בהנהגת העולם הרי זה זמן של נסים, גילוי חדש.

ולכן ה' בחודש כסלו הנס דחנוכה, שהנס ה' בשמן — רזין דרזין¹⁷ — והוא גילוי נעלה ביותר. וכמ"ש הרמב"ן¹⁸ בשם המדרש¹⁹ שהקב"ה אמר לאהרן "שלך גדולה משלהם", שנרות חנוכה נעלים יותר מנרות המקדש, כיון שנרות המקדש אינם קיימים לעולם, ונרות חנוכה קיימים לעולם.

וכמו כן ה' לאח"ז הנס די"ט כסלו, דהפצת תורת החסידות, שגם זה ענין שקיים לעד ולעולמי עולמים, כיון שהפצת מעיינות החסידות היא כלי והכנה לגילוי המשיח.

ג. והנה, ההמשכה על עניני החודש מתחילה בשבת מברכים, שבו מברכים את החודש שיהי' לטובה ולברכה, "לחיים ולשלום לששון ולשמחה לישועה ולנחמה"²⁰.

ובנוגע לענינו — חודש כסלו, שבו נמשכים לא רק ענינים טבעיים אלא גם ענינים ניסיים שלמעלה מהטבע — הרי בעמדנו בשבת

17) ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך. ועוד.

18) ר"פ בהעלותך.

19) במדבר"ר פט"ו, ו. פרש"י ר"פ בהעלותך.

20) נוסח ברכת החודש.

13) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ).

14) ראה קונטרס צג, בסופו (סה"מ תשי"א ע' 293).

15) ראה ב"ר רפל"ט.

16) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

מברכים חודש כסלו, ובפרט כשנמצאים כבר לאחרי המולד, צריכים לברך את החודש שהחל משבת מברכים יהיו הטובה והברכה, חיים ושלוש ששון ושמחה ישועה ונחמה, לא רק בענינים טבעיים, אלא גם בענינים ניסיים.

והיינו, שכל הענינים שצריכים להעשות בחודש זה, שבתוכם יש גם ענינים כלליים הנוגעים לכל השנה — יהיו כולם לטובה בדרך שלמעלה מהטבע, כך, שאפילו אם ע"פ טבע ושכל אין לזה מקום, יהי זה באופן שלמעלה מהטבע²¹, והיינו, שגם הענינים שלמעלה מהשתלשלות יומשכו למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

* * *

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה מים רבים (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ה. בנוגע להענין דהשגחה פרטית המדובר לעיל בהמאמר²² — הרי אע"פ שרבינו הזקן הביא ראי' מדברי הגמרא²³ "ר' יוחנן כי הוה חזי שלך אמר משפטיך²⁴ תהום רבה" (שזמנת שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות), שמזה מוכח שיש דין ומשפט אפילו על דגים, ולא רק על המין הכללי אלא גם על פרטי הדגים, מ"מ, ישנם שיטות נוספות בענין זה, וישנם הסוברים שהשגחה פרטית היא רק על מין המדובר, ומצינו שגם שיטות אלו הובאו אפילו בדבריהם של כמה מקובלים²⁵.

אבל כבר נתקבלה שיטת הבעש"ט²⁶, שהשגחה פרטית היא לא רק על מין המדובר, אלא גם על מין החי והצומח, ואפילו על מין הדומם, שעל כולם משגיח הקב"ה בהשגחה פרטית.

וככל הענינים שבתורת הבעש"ט שנתבארו בתורת חסידות חב"ד — נתבאר גם ענין זה בפרטיות בתורת חסידות חב"ד.

23) חולין טג, א (ובפרש"י).

24) תהלים לו, ז.

25) ראה רשימה "השגחה פרטית" — אג"ק ח"א ע' קסח ואילך. וש"נ.

26) ראה בארוכה כתר שם טוב (הוצאת

תשנ"ט) בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.

21) אולי הכוונה בקשר ל"מבצע סיני" שהתרחש בימים אלו (ראה מכתב ב' כסלו שנה זו (אג"ק ח"י"ד ע' קלה), ובהנסמן בהערות שם. "מבוא" לאג"ק שם ס"ע 5 ואילך. וש"נ). המו"ל.

22) פ"ג (לעיל ע' 198).

וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' ממאמריו²⁷ בענין השגחה פרטית ע"פ שיטת הבעש"ט, שלא זו בלבד שגלגולו של עלה ממקום למקום הוא בהשגחה פרטית, אלא עוד זאת, שגם אופן גלגולו, אם ע"י רוח או ע"י רגלי אדם או בהמה, הוא גם בהשגחה פרטית, והיינו, שזהו ענין שנוגע לרצון העליון, ולשלימות הכוונה.

ו. והנה, אע"פ שנוגע כל פרט ופרט, מ"מ, כשמדובר אודות סדר המלכות מצינו שאמרו חז"ל²⁸ "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", ולא נאמר בלשון יחיד (בנוגע להמלך)²⁹, כי, מה שנוגע בהמלכות הוא רק כללות סדר המלוכה, ועל זה צריך להתפלל כו', אבל בנוגע להפרט (מלך פלוני) — הרי זה יכול להתחלף ולהיות באופן היותר טוב לבני ישראל.

ובהקדמה — שע"פ תורה, "דינא דמלכותא דינא"³⁰, היינו, שדין המלכות יש לו תוקף של דין תורה, אבל³¹, במה דברים אמורים, כאשר דין המלכות הוא דין כללי עבור כל בני המדינה בשוה, משא"כ כאשר מבדילים ומחלקים בין אנשים, וכמו למשל שקובעים דין מיוחד עבור יהודים, אזי אין בזה התוקף ד"דינא דמלכותא דינא", היינו, שאין לזה מקום בתורה.

וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא", הרי מובן שענין שאין לו מקום בתורה, אין לו מקום גם בעולם.

ולא תועיל עקשנותו של פלוני, שכן, כיון שע"פ תורה אין לזה מציאות, הרי גם בעולם אין לזה מציאות.

ובאשר לעקשנות — ספרתי כבר פעם³² הסיפור אודות אדמו"ר מהר"ש, שכאשר הי' צריך לנסוע ברכבת, היו מודיעים על כך מליובאוויטש, והרכבת היתה ממתינה לבואו. ופעם אירע שהפקיד הממונה רצה להראות רמות רוחו והורה על נסיעת הרכבת מבלי להמתין לבואו של אדמו"ר מהר"ש. ובמשך כמה ימים הגיעה ידיעה — ממקום גבוה יותר — שהפקיד הנ"ל מפוטר ממשרתו...

ומה שישנו יהודי אחד שטוען אחרת — הרי זה מצד "קרומקייט", ואין לילך בדרכים עקומות.

(30) גיטין יו"ד, ב. וש"נ. וראה אנציק' תלמודית בערכו. וש"נ.

(31) ראה טרשו"ע חו"מ שס"ט ס"ח.

(32) ראה שיחת ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב תשט"ז ס"ג (תו"מ ח"י ע' 144). וש"נ.

(27) סה"מ תרפ"ו ע' קנו. וראה גם תו"מ ח"ד ע' 157 ואילך. וש"נ.

(28) אבות פ"ג מ"ב.

(29) ראה הגהות הגר"א (סקל"א) לשו"ע

שבהערה 31.

ומה שטוענים בנוגע לחילוף האישים שאין לזה מקום ע"פ חשבון — אין זה נוגע לנו. לנו לא נוגע החשבון, כי אם הבפועל, ובמילא, אם יש לזה מקום בחשבון — יהי' הדבר ע"פ חשבון, ואם אין לזה מקום בחשבון — הרי חודש כסלו (שבו עומדים עתה) הוא סדר של נסים שלמעלה מהחשבון.

ז. ובנוגע לפועל:

כיון שכל הענינים צריכים לבוא בטוב הנראה והנגלה, וכפירוש הבעש"ט³³ ע"פ³⁴ "עזוב תעזוב עמו", שאין לשבור את הגוף ע"י תעניות וסיגופים, אלא לבררו ולזככו ולהעלותו — צריך להיות הענין ד"היטב איטיב עמך"³⁵ באופן כזה שגם הגוף ונפש הבהמית יסכימו שזהו טוב, וההסכמה תהי' (לא מצד קבלת עול, אלא) מצד זה שמשגיגים ורואים בעיני בשר שזהו טוב.

ובפשטות — שכל הענינים השייכים לבנ"י, הן בנוגע לתומ"צ, והן בנוגע לענינים הגשמיים ואפילו בנוגע לענינים חומריים, יהיו כולם בטוב הנראה והנגלה.

ובעמדנו בחודש כסלו — הרי גם הענינים שאין להם מקום בטבע יומשכו למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

וכמו כן יהי' גם החילוף הנ"ל לטוב³⁶ — עד כמה שיכול להיות טוב באומות העולם,

ויקויים היעוד³⁷ "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך", היינו, שכל עמי הארץ יראו את מעלתם של בנ"י, שיש בהם נקודת היהדות, בדרך מקיף עכ"פ, ועי"ז יתבטלו כולם בפניהם, שזוהי ההכנה לגילוי המשיח במהרה בימינו אמן.

* * *

ח. בתפלת מנחה מתחילים לקרוא פרשת ויצא — "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה".

וככל עניני התורה יש גם בענין זה פשט רמז דרוש וסוד, ולא

(35) וישלח לב, יג.
(36) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) סי"א (לעיל ע' 131).

(37) תבוא כה, יו"ד.

(33) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

(34) משפטים כג, ה.

באופן שהם ד' תורות, שהרי התורה היא "תורה אחת", כיון שכל ד' הענינים דפשוט רמז דרוש וסוד קשורים זב"ז³⁸.

ט. הפירוש הפשוט בפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא — שיעקב יצא מבאר שבע שבארץ ישראל, המקום שבו דרו הוריו, והלך לחרן שבחוץ לארץ, לגלות, והמשך הדברים הוא שעוד בהיותו בדרך נטלו ממנו הכל³⁹, כך שהגיע לחרן בעירום ובחוסר כל, ואעפ"כ, עי"ז ש"עם לבן גרתי"⁴⁰ "ותרי"ג מצוות שמרתי"⁴¹, חזר משם ברכוש גדול יותר ממה שהי' לו לפני⁴², בניס ובנות, צאן ובקר עבדים ושפחות כו"⁴², ועיקר הברכה התבטאה בכך שהיתה מטתו שלימה⁴³, בניס ובני בניס עוסקים בתורה ובמצוות.

וכמו כן ישנו ענין זה גם ברוחניות — שכאשר יהודי יוצא מ"באר שבע" ברוחניות, היינו, ממקום תורה ותפלה, ויוצא לעולם, אשר, גם בהיותו במצב נעלה הרי זה בכל זאת "עולם", שזהו ענין של "חרן", מלשון "חרון אף של מקום (בעולם)"⁴⁴, ואעפ"כ, כאשר הנהגתו בעולם היא ע"פ תורה, "עם לבן גרתי" "ותרי"ג מצוות שמרתי", אזי לא זו בלבד שאינו מאבד מאומה, אלא אדרבה, הוא מרויח יותר, שזוכה לבנים ובנות, בני בניס ובני בנות, עוסקים בתורה ובמצוות, והולך ומתעלה ברוחניות לגבי מדריגתו הקודמת, כמבואר בחסידות⁴⁵ בענין העילוי שניתוסף אצל יעקב בבואו מחרן⁴⁶.

י. ובפרטיות יותר יש בזה כמה ענינים:

לכל לראש — כללות הענין דירידת הנשמה בגוף, שהנשמה שחצובה מתחת כסא הכבוד⁴⁷, ירדה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁴⁸, אשר, עם היותה ירידה גדולה ביותר, הרי זו ירידה לצורך עלי', כי, כאשר הנשמה משלימה את הכוונה למטה, אזי מתעלית הנשמה לדרגא נעלה יותר מכמו שהיתה לפני⁴⁹.

ועד"ז לאחרי ירידת הנשמה למטה ישנו ענין זה בכללות חיי האדם

(38) ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 187. חכ"א ע' 44 פרש"י ס"פ נח.
 36. וש"נ.
 (39) פרש"י ויצא כט, יא.
 (40) וישלח לב, ה.
 (41) פרש"י עה"פ.
 (42) שם, ו ובפרש"י.
 (43) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא.
 (44) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 153 ואילך.
 (45) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה בהנסמן
 בנצו"ז לזח"א קיג, א.
 (46) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

— שהסדר הוא שבשנותיו הראשונות נמצא ב"חדר" וב"ישיבה", שאז מתעסק רק בעניני קדושה, ובשנים שלאח"ז, בבוא הזמן שצ"ל "רחיים בצווארו"⁴⁹, אזי יוצא לעולם, לקיים מש"נ⁵⁰ "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", אשר, גם במצב הטוב ביותר הרי זה בכל זאת ענין של עשי' בעולם;

ועד"ז בכל יום גופא — שהתחלת היום היא בעבודת התפלה, ואח"כ לימוד התורה, "מבית הכנסת לבית המדרש"⁵¹, ואח"כ "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"⁵² ביציאתו לעולם, שזהו"ע של ירידה ויציאה מד' אמות של תפלה וד' אמות של תורה;

ועד"ז במשך ימי השבוע — שתחילה ישנו יום השבת שבו אין עוסקים בעובדין דחול, ומתמסרים לגמרי לעניני קדושה, ואח"כ באים ששת ימי המעשה כו"⁵³.

ובנוגע לכל ענינים אלו ישנה הוראת התורה, שכאשר "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", בחרון אף של עולם, הנה כאשר "עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי", שגם בזמן שעוסקים בעניני העולם קובעים עתים לתורה וכיו"ב, אזי זוכים לבנים ובנות, צאן ובקר וכו', והיינו, שלא זו בלבד שלא נעשה ענין של ירידה, אלא אדרבה, פועלים עלי' בכל הענינים שעוסקים בהם.

וכן הוא בנוגע לכללות זמן הגלות — שסוכ"ס רואים שלא זו בלבד שלא נאבדים, אלא אדרבה, שלוקחים ומעלים את כל עניני הגלות גופא, כמ"ש⁵⁴ "ונצלתם גו'", לרוקן את הכל, את כל הענינים שיש להם מציאות, ו"בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו גו' נלך"⁵⁵ לקראת משיח צדקנו אל הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו.

(49) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"א ואילך. וש"נ.
 (50) פ' ראה טו, יח.
 (51) ראה ברכות בסופה.
 (52) שם לה, ב.
 (53) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 141 ואילך.
 (54) שמות ג, כב.
 (55) בא יו"ד, ט.